Episcopul Atanasie Mironescu (1898–1909) (Partea I)

Pr. dr. Laurențiu Rădoi

Viața lui până la alegerea ca episcop. Figură proeminentă a Bisericii noastre, Episcopul Atanasie s-a născut la 12 august 1856 în satul Trohan, comuna Gârceni, din județul Vaslui, fiind numit la botez Alexandru. Deși era al 17-lea copil al preotului Miron și al Ecaterinei Mironescu, s-a bucurat de o aleasă educație, urmând primele clase în comuna natală, apoi la Seminarul de la Socola, unde a intrat prin concurs în 1870 cu bursă. Aici s-a distins la învățătură, fiind premiant în toate clasele până în 1877, când a absolvit. Pasionat de muzică și de slujbele bisericești, a scris numeroase piese corale, pe care le considera cea mai prețioasă comoară a seminarului, la a cărui reputație ținea foarte mult. Datorită talentului său, a ajuns dirijor al corului, devenind cunoscut în tot Iașiul și apreciat de renumiți muzicieni, precum profesorii Gavriil Muzicescu și Dimitrie Vestali de la Sf. Spiridon, cu ajutorul cărora și-a pregătit cel mai bogat repertoriu din acea vreme. În vacanțele școlare, slujea ca citeț și cânta la strană în biserica din satul natal, străduindu-se să învețe cât mai temeinic rânduiala slujbelor și să urmeze în viață calea duhovnicească.

După absolvirea seminarului, la 8 februarie 1879, s-a căsătorit cu Maria Popescu, tot din Trohan, iar la sfârșitul lunii aprilie, a fost hirotonit diacon, apoi preot, la 27 mai, în Catedrala din Huși, de către Episcopul Iosif Gheorghian, pe seama bisericuței în care crescuse, împlinind astfel dorința tatălui său, care trecuse la cele veșnice. Rămas văduv în 1880, la 24 de ani, s-a hotărât să-și completeze cunoștințele teologice mai întâi la Facultatea din București, iar din 1882, la cea din Cernăuți, unde mai studiază Dreptul și Filozofia. După ce și-a dat licența cu teza despre Ispitele lui Iisus în 1886, obține doctoratul în Teologie[1]. Înainte de a pleca la studii în orașul de pe malul Prutului, a rostit o impresionantă cuvântare enoriași-

1 † Atanasie Mironescu, *Sfânta Episcopie a Eparhiei Râmnicului – Noul Severin în trecut și acum*, Tipografia Gutenberg, Joseph Göbl, București, 1906, p. 445; Pr. Meletie Răuțu, *Monografia eclesiastică a județului Vâlcea*, Imprimeria județului și a comunei R.-Vâlcea, R.-Vâlcea, 1908, pp. XIII-XIV; Eusebiu Popovici, *Istoria Bisericească Universală și statistica bisericească*, traducere de Atanasie Mironescu, cartea I, ed. II, Tipografia Cărților Bisericești, Mănăstirea Cernica, 1925, pp. 407-408. S-a născut în 1858 și a urmat clasele primare la Pungești și Vaslui. Vasile Romanescu, *Mitropolitul Athanasie Mironescu*, Ed. Cartea Românească, București, 1942, pp. 10-11.

lor din Trohan la 6 ianuarie 1882, prin care îi îndemna să acopere biserica și să-i facă o sobă, să respecte preoții, să repare gardul și să sădească flori pe morminte, să participe la sfintele slujbe, să facă rugăciuni în casele lor, să-și angajeze paznici la vite, să-și aleagă terenurile pentru semănat și să trăiască în pace și unire[2].

Reîntorcându-se în țară, a ocupat, rând pe rând, mai multe posturi de răspundere, punând în slujba Bisericii toată puterea sa de muncă, până în clipa în care a fost ales arhiereu al Olteniei. Spiritual, apoi director al Internatului Teologic din București și profesor suplinitor la *Seminarul Central*, la Catedra de Filozofie, Omiletică și Patrologie[3], s-a dovedit un pedagog eminent, care a știut să crească și să deprindă studenții cu o severă disciplină, potrivită cu chemarea lor de viitori preoți[4]. „Pe lângă autoritatea cerută unui cârmuitor de oameni vârstnici, avea marele tact de a înfrânge pe cei rebeli și lipsiți de disciplină, care, ca la începutul unei instituții noi, nu vedeau un viitor prea strălucit în Teologie, mai ales atunci când Facultatea, abia înființată, se clătina la fiecare adiere de vânt"[5]. În tot acest timp, s-a remarcat și ca un bun orator, predicând din 1886 la Catedrala mitropolitană din încredințarea Mitropolitului Iosif Gheorghian, care îl aprecia de pe vremea când era episcop la Huși.

La 1 ianuarie 1887, a fost numit prin concurs profesor la Catedra de Teologie Morală de la Facultatea de Teologie din București, care era pe atunci abia la începutul existenței sale. Ca o binemeritată răsplată a activității sale teologice de cărturar bisericesc, după numirea ca profesor, a fost înălțat întru iconom-stavrofor, iar în 1888, Consiliul profesoral l-a delegat să întocmească cunoscutul *Memoriu asupra Facultății de Teologie* și un proiect de lege pentru recunoașterea ei, împreună cu alți doi colegi. Luând în considerație cererile din acel memoriu, care cuprindea o amplă expunere a învățământului teologic superior, Dimitrie Sturdza, Ministrul Instrucțiunii, a înscris în bugetul anului 1888/89 credite pentru înființarea catedrelor de Drept Bisericesc și Teologie Practică. În anul școlar 1887/88, acest ultim curs fusese predat gratuit chiar de viitorul ierarh.[6]

După cum mărturiseau foștii săi elevi, ca profesor de Morală Creștină, Alexandru Mironescu desfășura o muncă apreciată atât de studenți, cât și de colegii de la Teologie și chiar din întreaga Universitate. Bine pregătit,

2 Vasile Romanescu, *Mitropolitul Athanasie Mironescu...*, pp. 31-42.

3 Teodor N. Manolache, „† Athanasie Mironescu", în *Raze de lumină*, an III, nr. 4, 1931, p. 273.

4 Vasile Romanescu, *op.cit.*, p. IV.

5 Meletie Răuțu, Monografia eclesiastică..., pp. XIV-XV.

6 Teodor N. Manolache, † Athanasie Mironescu..., p .273; Vasile Romanescu, *Mitropolitul Athanasie Mironescu...*, pp. 11-14; „Prezentare biografică și bibliografie selectivă a profesorilor Facultății de Teologie și Institutului Teologic de-a lungul existenței sale de o sută de ani", în *Studii Teologice*, an XXXIV (1982), nr. 1-2, p 34 (se va cita *ST*).

neobosit și conștiincios în îndeplinirea datoriilor, avea și prieteni, dar și mulți dușmani, care, prin diferite intrigi, reușiseră să-l țină cât mai departe de conducătorii Bisericii, pentru a nu fi avansat[7]. Din scrierile elevului seminarist și mai apoi student Ioan Mihălcescu, viitorul mitropolit al Moldovei și Sucevei, aflăm că vestitul profesor era un preot falnic, cu barba roșcată și privirea ageră, care mergea sprinten, cu capul ridicat, atrăgând respectul tuturor. „Cel mai punctual și mai conștiincios dintre profesorii de atunci ai Facultății", își preda cursul în ultimii doi ani (II-III) cu temeinicie și sobrietate, ca un magistru german. Deprinsese întru totul metoda și ținuta dascălului german de la erudiții săi profesori români ai Facultății din Cernăuți. „Era scrupulos la examene, dar drept și cald sprijinitor al studenților buni și după ieșirea lor în societate"[8].

Ca să se mențină la înălțimea cerințelor didactice, „muncea fără preget și într-o veșnică încordare"[9], tipărea numeroase cărți și articole în revista *Biserica Ortodoxă Română* și conducea revista teologică *Amvonul*. „Mare învățat și orator eminent", știa multe limbi străine, formându-și o cultură aleasă prin lecturi de cărți filosofice, teologice și literare, precum și prin călătorii de studii în Occident și Orient[10]. Atât ca profesor, cât și ca înalt ierarh, a încercat, prin prelegeri și diverse articole sau scrieri publicate, să contribuie la luminarea clerului și la ridicarea Bisericii noastre[11]. Dintre scrierile literar-teologice editate notăm: *O călătorie în Orient* (București, 1885), *Memoriu asupra organizării Facultății de Teologie* (București, 1887), *Viața modernă în raporturile ei cu religiunea și Biserica* (București, 1890), *Etica evoluționistă și etica creștină. Studiu critic asupra eticei lui Herbert Spencer* (București, 1893), *Manual de Teologie Morală* (București, 1895)[12], precum și diferite studii, meditații și articole prin diverse reviste[13]. De pildă, în revista Sfântului Sinod a tipărit, încă din al zecelea an al apariției, mai multe articole folositoare: *Pesimismul și creștinismul*, *Rațiunea și revelațiunea*, *Memoriu asupra Facultății de Teologie*, *Predică la Înălțarea Domnului*, *O călătorie în Orient*, *Dölinger și notițe biografice*, *Bibliografii asupra scrierilor teologice mai de valoare*, *Fericitul Teodorit – Episcopul Cyrului*,

7 Meletie RĂUȚU, *Monografia eclesiastică...*, p. XV.

8 Vasile ROMANESCU, *Mitropolitul Athanasie Mironescu...*, p. IV.

9 Meletie RĂUȚU, *Monografia eclesiastică...*, p. XV.

10 Vasile ROMANESCU, *Mitropolitul Athanasie Mironescu...*, pp. 12-13; Pr. dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Mitropoliții Ungrovlahiei", în *Biserica Ortdoxă Română*, an LXXVII (1959), nr. 7-10, p. 821 (se va cita *BOR*); Pr. prof. dr. Ilie RUSU, „Mitropoliți primați (II) – de la autocefalie la patriarhat", în: *Independența Română*, 6 iunie 2019, https://www.independentaromana.ro/mitropoliti-primati-ii-de-la-autocefalie-la-patriarhat/, accesat la 21 octombrie 2024.

11 Mihail POPESCU, „Membrii redactori și colaboratorii revistei de la apariținea ei și până astăzi", în *BOR*, an XXIV (1902), nr. 1, p. 141.

12 „Prezentare biografică și bibliografie selectivă...", p. 35; Pr. prof. dr. Mircea PĂCURARIU, *Dicționarul teologilor români*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2014, p. 402.

13 Meletie RĂUȚU, *Monografia eclesiastică...*, p. XV, Vasile ROMANESCU, *Mitropolitul Athanasie Mironescu...*, p. 12.

Etica creștină în prezent și *Etica evoluționistă și Etica creștină*[14].

Fire activă și dinamică, a avut un rol însemnat la înființarea Societății *Amvonul Român*, în 1889, unde a conferențiat pentru preoții din București, și la întocmirea unei petiții, iscălite de 162 de preoți și diaconi și 22 de studenți la Teologie, pentru îmbunătățirea vieții morale și materiale a clerului. În partea introductivă a acestui document, spunea: „religia, prin influența ei puternică asupra inimii creștinilor, dă sancțiune legilor omenești, conlucră viguros la menținerea ordinii și disciplinii în popor, în fine, păstrează datinile și promovează moralitatea în mase [...] Dacă în țara noastră preotul, în trecut, a lăsat de dorit pe terenul predicii evanghelice și al cultivării moralității în popor, cauza a fost că nu i s-a dat destulă cultură și nu i s-a asigurat deloc traiul. Preotul român este și reprezentant bisericesc, și cetățean în același timp, iar istoria nu pregetă a ne arăta bărbați clerici, care au fost și bravi cetățeni, îndurând nevoile timpului și suferind cu țăranul nostru restriștea vremurilor”[15].

„Înzestrat cu o inteligență excepțională și cu o mare energie”, în 1893, a fost delegat să gireze treburile Eparhiei Râmnicului în locul Episcopului Ghenadie Enăceanu, care plecase la Paris pentru a-și trata o boală de care suferea[16]. În această calitate, a dispus să se aducă la Centrul eparhial cărțile vechi de la mănăstirea Arnota, împreună cu o lădiță cu sfinte moaște, între care trei mâini îmbrăcate în aur și argint, care aparțineau Sfinților Filip, Mihail Mărturisitorul (Episcopul Sinadelor) și Marina[17].

Episcop la Râmnic. Ca urmare a strădaniilor sale, la 27 ianuarie 1895, a fost ales arhiereu de Sfântul Sinod și confirmat de Guvern prin decret regal, cu titlul Craioveanul. După trei zile, a fost călugărit la Mănăstirea Cernica, primind numele Atanasie, iar la 2 februarie, a fost cinstit cu rangul de arhimandrit. Ipopsifierea și hirotonia întru episcop-vicar al Râmnicului s-a desfășurat în zilele de 4-5 februarie, în Catedrala mitropolitană, în prezența Mitropolitului primat Ghenadie Petrescu[18]. Conștient de misiunea încredințată, a mulțumit Proniei cerești și membrilor sinodali, apoi a făgăduit că va păstra credința curată și va respecta legile Bisericii și ale țării, fiind pregătit să se jertfească „pentru binele vremelnic și veșnic al fiecărui om, precum și al obștii”[19].

Devenind vicar, s-a pus la dispoziția Episcopului Ghenadie Enăceanu până la 14 ianuarie 1898, când acesta a încetat din viață[20]. Din 22 decembrie 1897, când titularul a plecat la Neapole, în Italia, să se trateze, a fost delegat din nou să conducă eparhia pentru câteva săptămâni, până la moartea lui[21]. În acest timp, a publicat cărți și a participat la ședințele Sfântului Sinod ca secretar și membru în diferite comisii[22]. Din izvoarele vremii, reiese că a fost profesor la Facultate până în 1901[23].

14 Mihail Popescu, „Membrii redactori...”, p. 141.

15 P. G., „Alegerea, învestirea și instalarea noilor mitropoliți”, în *BOR*, an XXXII (1909), nr. 12, p. 1343.

16 † Atanasie Mironescu, *Sfânta Episcopie...*, p. 172.

17 † P.S. Athanasie, episcop al Râmnicului, „Sfinte moaște din Catedrala Sf. Episcopii a Râmnicului”, în *BOR*, an XXVI (1902), nr. 1, pp. 30-33.

18 „Desbaterile S-tului Sinod din sesiunea extraordinară și de primăvară. Anul 1895. Procesele verbale ale Sfântului Sinod. Ședința din 1 februarie 1895”, în BOR, an XIX (1895), nr. 3-4, pp. 50-93; Eusebiu Popovici, *Istoria Bisericească Universală...*, p. 408; N. I. Șerbănescu, *Mitropoliții Ungrovlahiei...*, p. 821; Pr. Niculae Șerbănescu, „Episcopii Râmnicului”, în *Mitropolia Olteniei*, an XIV (1964), nr. 3-4, p. 204 (se va cita *MO*).

19 „Cuvântare rostită la 5 februarie 1895 de actualul Mitropolit Primat la hirotonia în arhiereu a Înaltpreasfinției sale”, în *Cuvântul Adevărului*, an VII (1909), nr. 21-22, pp. 236-237 (se va cita *CA*).

20 Eusebiu Popovici, *Istoria Bisericească Universal...*, p. 408; N. I. Șerbănescu, *Mitropoliții Ungrovlahiei...*, p. 821.

21 Meletie Răuțu, *Monografia eclesiastică...*, p. XVII.

22 Vasile Romanescu, *Mitropolitul Athanasie Mironescu...*, p. 16.

23 Pr. I. Popescu Mălăești, „Facultatea de Teologie din București (scurtă schiță istorică)”, în *ST*, an III (1932), nr. 2, p. 17.

Vacantându-se scaunul eparhial, la 12 martie 1898 a fost ales titular cu 128 de voturi din totalul de 221. Adânc mișcat de cinstea care i-a revenit, în cuvântarea ținută cu această ocazie în fața Marelui Colegiu Electoral, noul întâistătător de la Râmnic avea să spună, printre altele: „Voi povățui pe fiii mei sufletești totdeauna cu sfatul și cu pilda a se supune legilor țării, a respecta stăpânirea ei și, mai presus de toate, a fi pătrunși de credință statornică și devotament nețărmurit către tron și Dinastie. Fiu al poporului, căci sunt fiu de preot, voi privi ca titlul meu cel mai de laudă nu numai de a conlucra din toate puterile mele pentru propășirea poporului nostru mult iubit, ci și singur a căuta și întrebuința mijloacele cele mai potrivite pentru acest sfârșit”[24].

Pătruns de respect față de regele țării, la 15 martie, cu prilejul învestirii, i-a făgăduit că va păstori cu multă grijă și va purta toiagul arhieresc „cu silință apostolică și cu duhul blândeților”, pentru a fi cât mai folositor Bisericii și poporului nostru: „Mă voi rezema pe el spre a duce la pășunile mântuirii turma cuvântătoare ce mi s-a încredințat, spre a binevesti din zi în zi măririle lui Dumnezeu întru neamul nostru, spre a da mângâierile sfintei noastre religii celor cuprinși de împuținarea sufletului și de vifor pe marea acestei vieți, spre a căuta pe oile cele rătăcite sau împrăștiate și a le aduce în staulul de mântuire al Bisericii…”[25].

În această nouă demnitate, la 28 martie 1898, a ținut un nou discurs vrednic de amintit în Catedrala din Râmnicu Vâlcea, la instalarea în scaunul episcopal: „Ca străjer al casei Domnului, voi veghea neadormit a se păzi neștirbită credința, morala și așezămintele sfintei Biserici. Pentru creștinii lipsiți de părinți sufletești, voi hirotoni preoți potrivit sfintelor canoane și legilor țării; pentru cei lipsiți de locașuri de rugăciune, de mângâiere și întărire sufletească, voi deschide biserici și voi sfinți locașuri dumnezeiești. Voi da cu plăcere și mulțumire semne văzute de cinste preoților harnici, care-și țin bine dregătoria, și-i voi încuraja, precum, dimpotrivă, voi pildui fără căutare la față, după ce voi fi îndemnat și certat cu toată blândețea și îndelunga răbdare, pe cei ce ar fi zăbavnici la împlinirea datoriei sau s-ar fi abătut de la sfânta lor chemare și peste tot voi combate năravurile ce sunt înjositoare pentru creștini, a-i dezbăra de ele și a-i face adevărați slujitori al Mântuitorului nostru”.[26]

---

24 D., „Acte Oficiale. Alegerea și învestitura noului episcop al Râmnicului și Noului Severin”, în *BOR*, anul XXII (1898), nr. 1, p. 3; Meletie RĂUȚU, *Monografia eclesiastică…*, p. XIV; Vasile ROMANESCU, *Mitropolitul Athanasie Mironescu…*, pp. 16, 42-43; Ierom. Marcu PETCU et al, *Pagini din istoria monahismului ortodox în revistele teologice din România * Personalități*, Editura Bibliotecii Naționale a României, Editura Mitropolit Iacov Putneanul, București-Putna, 2011, p. 108; „Alegerea episcopului de Râmnic”, în *Epoca*, seria II, anul IV (13 martie 1898), nr. 710, ed. III, p. 3 (se va cita *Ep*); „Informații. Consfătuirea majorităților”, în *Ep*, seria II, anul IV (13 martie 1898), nr. 710, ed. III, p. 2 (Magistratul Titu Frumușanu „crede că în calitate de oltean are dreptul să propună un candidat pentru Episcopia Olteniei. Și candidatul care ar întruni toate calitățile pe care le-a cerut d. Vergati ar fi Arhiereul Athanasie Mironescu, om cult, tânăr etc.”).

25 D., „Acte Oficiale. Alegerea și învestitura noului episcop al Râmnicului și Noului Severin…”, pp. 9-10; Vasile ROMANESCU, *Mitropolitul Athanasie Mironescu…*, pp. 44-45.

26 „Cuvântarea rostită de P. S. Episcop Athanasie la instalarea în scaunul episcopal al eparhiei Râmnicului – Noul

Activitatea pastorală. „Energic, bun, drept și în cel mai înalt grad conștient de înalta sa poziție”[27], Episcopul Atanasie a desfășurat în Oltenia o intensă activitate pastoral-misionară. În noua sa calitate, a cercetat parohiile, mănăstirile și schiturile până la cel din urmă sat, a liturghisit și predicat, a îndrumat activitatea preoților și s-a îngrijit de zidirea sau renovarea bisericilor[28]. După instalare, a început vizitele canonice în sate și orașe, fiind primit pretutindeni cât se poate de bine. Cercetând cu de-amănuntul bisericile și casele parohiale, scria într-un carnet toate lipsurile constatate, iar în școlile și casele dreptcredincioșilor, împărtășea „cuvântul bun, un ajutor, un sfat, o binecuvântare”. De aceea, era foarte iubit și respectat până în cel din urmă colț al eparhiei, predica lui simțindu-se peste tot[29].

Având o cultură superioară și calități sufletești deosebite, a început „o activitate plină de rod îmbelșugat, cum foarte rar se poate găsi”. Vreme de 11 ani, a cutreierat Oltenia, aducând mângâiere în inimile păstoriților, povățuind și întărind pe cei slabi, încurajând sau răsplătind pe cei merituoși. Nu vizita o biserică ori vreun sat în care cuvântul evanghelic pe care-l propovăduia „să nu străbată inimile credincioșilor ca o sfântă rază de speranță și mângâiere”[30]. La sfintele slujbe, în întâlnirile ocazionale, în inspecțiile sau vizitele canonice, în excursii, ca și la mesele cu subalternii, găsea un prilej bun să dea sfaturi părintești, îndemnând la muncă, la împlinirea exactă a datoriilor, la respectarea legilor țării și a suveranului ei[31] ori la o bună colaborare între preoții și învățătorii de la sate, cărora le recomanda să înființeze societăți pentru întărirea poporului, multe dintre ele fiind ajutate de el cu bani[32]. Ca urmare, „au răsărit și crescut multe roduri binefăcătoare, precum: Regulamentul conferințelor preoțești; revista «Cuvântul Adevărului», Societatea «Providența», care a stârpit lumânările false de prin biserici; Școala de Adulți; reorganizarea Școlii de cântăreți; înființarea și clădirea localului școlii pentru Grădina de copii; înființarea bogatei biblioteci de la Sfânta Episcopie și multe altele”[33].

Cea mai bună sursă cu privire la realizările sale o constituie revista *Cuvântul Adevărului*, o realizare editorială remarcabilă, apărută la

Severin în ziua de 28 martie 1898, fiind atunci Sâmbăta lui Lazăr”, în *CA*, anul VI (1908), nr. 24, pp. 225-226.

27 Meletie Răuțu, *Monografia eclesiastică…*, p. XVII.

28 „Prezentare biografică și bibliografie selectivă…”, p. 34; Ilie Rusu, „Mitropoliți primați…”, accesat la 21 octombrie 2024.

29 Vasile Romanescu, *Mitropolitul Athanasie Mironescu…*, pp. 17-18.

30 Redacția, „Zece ani de păstorire a P. S. Episcop Athanasie al Râmnicului”, în *CA*, anul VI (1908), nr. 24, p. 224 („Chemat ori nechemat, unde a socotit că e de nevoie mergerea P. S. Sale, n-a pregetat un moment de a alerga acolo vara, ca și iarna, pe vremi pline de căldură, ca și de frig și furtună, pe ploi și ninsori, în câmpie, ca și în creierii munților, la sate, ca și la orașe, totdeauna ducând un cuvânt bun, o povață frumoasă, o dulce mângâiere părintească de întărire pentru cel slab și de încurajare ori răsplătire pentru cel merituos”.).

31 Meletie Răuțu, *Monografia eclesiastică…*, pp. XVI, XVIII.

32 „Cuvântarea rostită de P.S. Episcop Athanasie la instalarea în scaunul episcopal…”, p. 225.

33 Meletie Răuțu, *Monografia eclesiastică…*, p. XVIII.

Râmnicu Vâlcea, din 1902 până în 1909, când a fost ales mitropolit primat. Pentru început, considerăm potrivit să evocăm vizitele și cuvântările lui în parohiile din Oltenia, unde a fost întâmpinat cu nespusă bucurie și dragoste de credincioșii veniți să ceară binecuvântare și sfaturi de folos. În primul rând, notăm vizita canonică la parohiile de pe Valea Lotrului, în județul Vâlcea, unde, în ziua de 24 august 1903, a lăudat râvna enoriașilor din Brezoi pentru grija față de biserica cu hramul *Intrarea în biserică* și i-a încredințat că toate faptele lor vor fi răsplătite prin „bunătățile morale", pe care le vor primi participând frecvent la sfintele slujbe. Pe lângă aceasta, i-a îndemnat să se ferească de anumite îndepărtări de la legea Domnului, precum concubinajul și alcoolismul, care pătrunseseră în mijlocul lor[34].

Merită să amintim apoi că la 16 aprilie 1904 a vizitat câteva familii de seamă din Turnu Severin, alături de bisericile din oraș și satele apropiate, rămânând mulțumit de starea în care le-a găsit. Cu acest prilej, a inspectat Școala de cântăreți, unde a pus numeroase întrebări elevilor din toate clasele la materiile predate: Citirea bisericească, Cântări practice și teoretice, Liturgică și Tipic, și a observat lucrul manual al fiecăruia, răspunsurile fiind satisfăcătoare.[35]

În mod special, s-a interesat de situația bisericilor din Craiova, pe care le-a inspectat la 23 mai 1904, când a hirotesit întru sachelari pe preoții Alexandru Petrescu de la Biserica *Sfinții Arhangheli*, viitor arhiereu al Râmnicului, și Dumitru Lungulescu de la biserica *Sfântul Gheorghe Nou*. Tot acum a mai vizitat bisericile *Madona Dudu*, *Obedeanu*, *Sf. Gheorghe* (Vechi), *Adormirea* (Oota), *Toți Sfinții* (Bășica), *Adormirea* (Mântuleasa) și *Sf. Ilie*.[36]

Este bine să menționăm aici și vizita la biserica din Muerească de Sus, județul Vâlcea, din 11 iulie 1904, aproape de schitul Frăsinei. După polihroniu, i-a îndemnat pe enoriași să privească seceta care le afecta holdele ca pe o oportunitate de a-și îmbunătăți viața prin fapte bune, ferindu-se de păcate, și prin muncă neîntreruptă la lucrările câmpului, la îngrijirea animalelor și la curățenia casei, a curții și a trupului lor. În plus, „timpul de secetă de acum să-l considere ca o încercare a lui Dumnezeu, spre a-i deștepta asupra relelor de care sunt stăpâniți"[37].

Nu trebuie să trecem cu vederea vizita efectuată în data de 28 iulie 1904 la biserica din Cacova, comuna Stoenești, unde a mulțumit credincioșilor pentru grija deosebită de a întreține locașul în bună stare și i-a îndemnat să se întărească sufletește cu învățăturile desprinse din sfintele slujbe, păstrând în toate împrejurările duhul dragostei și al întrajutorării. La final, le-a recomandat să nu neglijeze îndeplinirea zilelor de prestație, biserica și școala, supunerea față de stăpâniri, curățenia locuințelor și a curților, precum și creșterea copiilor în frica lui Dumnezeu și respect pentru părinți, preoți, învățători și primar[38].

Între 22 și 25 august 1905, a vizitat mănăstirile Govora, Bistrița, Hurezi și Dintr-un Lemn, precum și parohiile rurale Vaideeni și Recea, iar două zile mai târziu, a mers în comuna Gușoeni, unde a fost rugat să sfințească biserica, apoi a inspectat parohiile vâlcene

34 „O vizită canonică la parohiile de pe valea Lotrului, județul Vâlcea", în *CA*, anul II (1903), nr. 12, p. 89.

35 „Știri. P. S. Episcop Atanasie, întru întâmpinarea familiei regale", în *CA*, anul III (1904), nr. 3, pp. 28-29.

36 „Știri. Inspecția P. S. Sale Părintelui Episcop D. D. Atanasie la bisericile din Craiova", în *CA*, anul III (1904), nr. 4, p. 40.

37 Desir., „Două vizite canonice în Vâlcea în zilele de 9, 10 și 11 iulie a.c.", în *CA*, anul III (1904), nr. 10, p. 102.

38 Desir., „Două vizite canonice în Vâlcea", în *CA*, anul III (1904), nr. 14, p. 146.

Ștefănești și Sutești, apoi Schitul Șerbănești, întreținut de Eforia Spitalelor Civile din București[39].

De un real interes sunt și predicile sale, ținute cu diferite ocazii, în care, pe lângă explicarea pericopelor evanghelice, dădea și frumoase îndemnuri moralizatoare creștinilor din acele timpuri. În legătură cu talentul său de bun predicator, redacția revistei *Cuvântul Adevărului* scria în 1905, cu prilejul împlinirii a șapte ani de la instalarea în scaunul arhieresc: „Activitatea sa în predicarea cuvântului dumnezeiesc este strălucită. În vizite canonice, la sărbătorirea hramurilor bisericilor, la sfințiri de biserici și în multe alte ocazii, a vestit adevărul mântuirii noastre în cuvântări întrețesute de pilde frumoase, cu care îmbracă învățăturile și tainele adânci ale credinței creștine"[40].

Nu mai puțin relevante sunt mărturiile lăsate de protopopul Meletie Răuțu, unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai săi, care l-a slujit cu devotament ani de zile și a fost de față la multe cuvântări sau la diverse evenimente din eparhie: „Înzestrat de Dumnezeu cu o puternică memorie, prin neîncetate studii și-a agonisit un larg capital de cunoștințe istorice și dogmatice; foarte curgător în expresii, bine potrivite și puternice argumentări, minunat și la vreme aplicate; s-a făcut atât de stăpân pe arta oratoriei, încât, cel puțin în Biserica noastră, are puțini egali în această artă a vorbirii, atât de necesară și care înalță atât de mult prestigiul unui adevărat păstor"[41]. La fel de elogios avea să-i prezinte calitățile intelectuale și *Anuarul Eparhiei Olteniei* din 1941: „Avea darul frumoasei grăiri. Cucerea din câteva fraze pe auditoriu"[42].

În acest context, considerăm necesar să precizăm pentru început predica rostită la 30 martie 1902, în Catedrala episcopală, la Duminica a 5-a din Postul Mare, prin care își îndemna păstoriții să fie buni și drepți, „căci atunci îndemnurile și stăruințele Bisericii de a se îndrepta le-ar sluji spre a se face mai buni, deoarece bun desăvârșit nu e nimeni, fără numai singur Dumnezeu, cum însuși Mântuitorul a spus-o. Din contră, noi, oamenii, suntem supuși greșelilor; asta ne învață să o mărturisim însuși Evanghelistul Ioan când zice: «De veți zice că păcat nu aveți, mincinoși sunteți și adevărul nu este întru voi»"[43].

Deosebit de impresionantă este și predica ținută la 3 iunie 1902, tot la reședința eparhială, cu ocazia praznicului *Sfintei Treimi*, prin care îndru-

39 „Știri. Vizite canonice", în *CA*, anul IV (1905), nr. 10, p. 104.

40 Redacția, „28 martie", în *CA*, anul III (1904), nr. 24, p. 223.

41 Meletie Răuțu, *Monografia eclesiastică...*, p. XVI.

42 Sfânta Mitropolie a Olteniei, Râmnicului și Severinului, *Viața bisericească în Oltenia. Anuarul Mitropoliei Olteniei*, Tipografia Sf. Mitropolii a Olteniei, Râmnicului și Severinului, Craiova, 1941, p. 112.

43 „Predică la Duminica a cincea a marelui Post, ținută în Catedrala Sfintei Episcopii de Râmnic de Preasfințitul Episcop Athanasie", în *CA*, anul V (1907), nr. 23, pp. 179-181.

ma turma duhovnicească să se îngrijească de cei aflaţi în mizerie şi suferinţă, să propovăduiască pacea şi să se întărească în credinţă, chemând în ajutor Duhul Sfânt, Care revarsă în inimi: „dragostea, bucuria, pacea, bunătatea, binefacerea, îndelungă-răbdarea, credinţa, înfrânarea poftelor", şi îndepărtează „lucrurile întunericului, care sunt: pizma, lăcomia, mândria, avariţia, lenevirea, patima de băutură şi desfrânarea"[44].

Trebuie să facem precizarea că în cursul păstoririi sale a manifestat o grijă permanentă faţă de copii, participând în special la serbările de început sau final de an şcolar, unde nu a pierdut ocazia să le transmită un cuvânt de felicitare şi încurajare. De pildă, la 29 iunie 1902, fiind invitat în sala Teatrului Adriani din Râmnicu Vâlcea să împartă premii elevilor de la Gimnaziul *Alexandru Lahovary* şi de la şcolile primare, „a arătat în cuvinte mişcătoare strânsa legătură ce trebuie să existe între părinţi şi profesori, adică între educaţia din familie şi cea de la şcoală, una pe alta completând-se, ajutându-se şi desăvârşindu-se, în scop de a procura societăţii cetăţeni buni"[45]. O impresie frumoasă a lăsat şi la 25 iunie 1905, când a împărţit cununile copiilor de la şcolile primare din oraş, alături de autorităţile civile şi militare, adresând „cuvinte de încurajare institutorilor"[46].

Nu trebuie să neglijăm nici cuvântarea ţinută la 22 august 1902, la slujba de parastas de la biserica parohială a comunei Orleşti pentru cei răposaţi din familia Capeleanu din Bucureşti. Cu această ocazie, a încercat să mângâie membrii familiei şi să-i întărească în credinţă şi în dragoste de Dumnezeu, şi a combătut viciile de care suferă credincioşii de la ţară, prezentând urmările „beţiei şi lenei, proceselor felurite, divorţurilor, concubinajului etc. şi binele ce poate trage omul treaz, cumpătat, muncitor şi onest prin supunere la Evanghelie şi ascultarea de autorităţi"[47].

O altă mărturie arată că la 29 august 1902, cu prilejul sfinţirii apei şi dezvelirii bustului lui D. Simulescu la Drăgăşani, a ţinut o impresionantă cuvântare despre foloasele şi însemnătatea apei adusă în oraş pe cheltuiala Laurei Simulescu, soţia fostului politician, apoi despre activitatea lui, iar după terminarea ceremoniei, a făcut o rugăciune la cavoul acestuia, aflat în curtea bisericii din cartierul Momoteşti[48]. De notat că, la 14 octombrie acelaşi an, a participat la hramul bisericii *Cuvioasa Parascheva* din Râmnicu Vâlcea, unde a vorbit celor prezenţi despre locaşul ridicat de Pătraşcu Vodă şi terminat de fiul său, domnitorul Mihai Viteazul, şi despre viaţa Sfintei Parascheva, ale cărei moaşte se găsesc la Iaşi, iar la final, le-a pus în vedere să o aibă drept model, alături de ctitori, care, pe lângă exemplele de eroism, ne-au lăsat şi fapte de evlavie[49].

Este semnificativă şi cuvântarea rostită înaintea soldaţilor şi autorităţilor civile şi publice în ziua de 28 noiembrie 1902, cu prilejul aniversării a 25 de ani de la cucerirea Plevnei, prin care a arătat celor prezenţi la Catedrala episcopală însemnătatea momentului, ce amintea de una dintre cele mai vestite fapte de armă din istoria poporului nostru, „când s-a recunoscut solemn valoarea şi virtutea ostăşească a armatei române". La final, i-a în-

44 „Predică ţinută de Preasfinţitul Episcop al Eparhiei Râmnicului – Noul Severin D.D. Athanasie la 3 iunie 1902 (sărbătoarea Sfintei Treimi) în Catedrala Sfintei Episcopii", în *CA*, anul VI (1907), nr. 4, pp 26-27.

45 „Ştiri", în *CA*, anul I (1902), nr. 7, p. 56.

46 „Ştiri. R. Vâlcea. Împărţire de premii", în *CA*, anul IV (1905), nr. 7, pp. 71-72.

47 „Ştiri", în *CA*, anul I (1902), nr. 12, p. 96.

48 „Ştiri. Serbare în urbea Drăgăşani", în *CA*, anul I (1902), nr. 13, pp. 103-104.

49 „Hramul bisericei «Cuvioasa Parascheva», din R. Vâlcea – Un document", în *CA*, anul I (1902), nr. 14, p. 114.

demnat pe soldați să deprindă cunoștințe militare sub sfatul și supravegherea șefilor și „să-și oțelească brațul, ca la vremuri grele să știe a apăra patria și legea cu același curaj neîntrecut ca și vitejii de la Plevna", iar după defilare, a iscălit, împreună cu autoritățile, o telegramă prin care și-a exprimat devotamentul față de întreaga familie regală[50].

Mult mai mișcătoare este predica ținută la hramul Catedralei episcopale, la 6 decembrie 1902, al cărei cuprins, pe scurt, este următorul: „În Eparhia Râmnicului – Noul Severin creștinii se întrec în a-și da partea lor pentru construirea de biserici și, cu prilejul unei sfințiri de biserică în județul Gorj – la 14 Noiembrie a. c. –, mi s-a raportat că sunt gata în curând de a fi sfințite 25 de biserici, fără să fi contribuit statul la zidirea lor, ci numai din ofrandele pioșilor creștini, ceea ce le face multă cinste". Și trecând la un nou șir de idei, a spus că nu este suficient să zidim biserici, „ci să căutăm a îngriji și de biserica corpului nostru, cum zice Sfântul Apostol Pavel: «Au nu știți că corpurile voastre sunt temple ale Spiritului Sfânt?» Oare corpul acesta pe care îl purtăm nu l-a purtat și Fiul lui Dumnezeu și prin el ne-a mântuit? Dacă, dar, el s-a învrednicit de atâta onoare, se cade și noi să-l păstrăm în cea mai mare curățenie, ferindu-l de fapte cu care l-am necinsti și strica. Putem deci a-l păstra bine, urmând la biserică și ascultând dumnezeiești învățături, pe care trebuie să le asculte toți creștinii. Deși mulți vin la biserică, dar nu așa cum ar trebui, căci mulți iubesc mai mult petrecerile și zic că la biserică aud unul și același lucru. În adevăr, să admitem că așa este, dar – zice ierarhul – oare la sindrofii și la jocuri de cărți, unde pierd atâta timp, nu se repetă aceleași lucruri? Nu se pierd sănătatea și banii într-o atmosferă infectată de fum și de tutun și unde se debitează vorbe și calomnii la adresa altora? Deci fie ca această ocazie pioasă, când amintim pe acei ce au înnoit această biserică, să fie un prilej și pentru noi de a ne înnoi sufletește, dezbrăcându-ne de omul cel vechi și stricat cu poftele înșelăciunii și a ne îmbrăca în cel nou"[51].

În continuare, se cuvine să reținem câteva învățături rostite în Vinerea Patimilor din anul 1903, când le-a vorbit credincioșilor despre viața și personalitatea Domnului Hristos: „Ori din ce parte luăm în privire viața Mântuitorului, găsim o comoară de învățături pentru viața noastră. Deși au fost în lume drepți, făcători de bine, învățători, El îi covârșește pe toți, ca soarele pe stele, ca munții pe dealuri, ca uriașii pe pitici. A trăit în trup, a fost însă mai presus de trup. Toate cele trupești cu voia le-a plinit, afară de păcat. Ca fiu, a fost ascultător părinților și, pe cruce fiind, avu grijă de Maica Sa. A viețuit în feciorie, dar a binecuvântat nunta, a iubit și chemat la Sine pe prunci și a dobândit fii sufletești cu sutele de milioane. Nu L-a

50 „Știri", în *CA*, anul I (1902), nr. 17, p. 135.

51 „Știri. Hramul Catedralei Sfintei Episcopii", în *CA*, anul I (1902), nr. 17, p. 135.

văzut nimeni râzând, însă L-au văzut adesea plângând, uneori pentru un prieten răposat, altă dată pentru apropiata pieire a patriei, iar pe cruce, pentru noianul răutății oamenilor. A ajutat altora la nevoie, dar El a viețuit într-o desăvârșită sărăcie. N-avea unde să-Și plece capul. Nu Se amesteca în lucruri lumești, dar Se supunea sarcinilor obștești. Era gata să dea tot ce avea pentru cei lipsiți [...]. Deși sălășluia în El plinirea dumnezeirii, nu S-a înălțat pe Sine, n-a fost măreț în deșert, S-a dat pildă de blândețe și smerenie, de iertare și ascultare până la moarte, iar moarte pe cruce. A fost între ai Săi ca cel ce slujește. A venit în lume ca să slujească El și să-Și dea viața pentru mulți..."[52].

Trebuie remarcată și cuvântarea ținută la 6 decembrie 1903, în Catedrala episcopală, după slujba de Te-Deum pentru familia regală, în care a reliefat „momentele înălțătoare ale serbării: amintirea unui ierarh vestit prin ardoarea credinței, bunătatea inimii și faptele nenumărate de caritate, precum și faptul că unul dintre vlăstarii familiei regale poartă numele de Nicolae ca tare garanție pentru viitor că Biserica Ortodoxă îl va avea ca pe un puternic sprijinitor"[53].

La 25 decembrie, a vorbit celor prezenți în Catedrală despre plăcerile și bucuriile pe care le oferă Crăciunul tuturor categoriilor sociale, bogați și săraci, prunci și oameni în vârstă, despre decăderea morală a omenirii înainte de Hristos, despre darurile sufletești revărsate prin nașterea Sa și despre ofranda pe care trebuie s-o aducă toți credincioșii drept mulțumire, asemenea magilor, ca să se bucure împreună cu păstorii că li s-a născut Mântuitor, Hristos Domnul. După oficierea Te-Deumului, la 1 ianuarie, „a rostit o cuvântare, plecând de la bucuria ce toți simțim în ziua anului nou, căci putem număra încă un an de viață". Într-un mod concis, a afirmat „că adevărata viață este numai cea strâns unită cu Dumnezeu, adică dreptatea, adevărul, înțelepciunea și sfințenia, fără de care viața este moartă, pe când cei ce jertfesc viața pentru adevăr, bine, lege și patrie, murind, sunt vii, deoarece numele lor sunt scrise în cartea vieții", iar la final, a arătat cum trebuie să folosim bine timpul: „împărțindu-l între rugăciune și lucru"[54].

Nu este lipsit de interes să arătăm că în vara anului 1904, la 13 iunie, Vlădica Atanasie a dispus să se facă pentru credincioșii vâlceni o procesiune la câmp cu sfintele icoane din cauza secetei, care să fie precedată de o slujbă de noapte în toate bisericile din Râmnicu Vâlcea.

În urma mai multor petiții, a dat binecuvântare să se ridice moaștele Sfântului Grigorie Decapolitul de la mănăstirea Bistrița pentru a fi cin-

52 „Cuvânt în Vinerea Patimilor de P. S. Athanasie, Episcopul Râmnicului", în *CA*, anul I (1903), nr. 24, pp. 189-190.

53 „Știri. Serbarea hramului Sfintei Episcopii", în *CA*, anul II (1903), nr. 17, p. 135.

54 „Știri. De la Sfânta Episcopie de Râmnic – Noul Severin", în *CA*, anul II (1904), nr. 19, pp. 150-151.

stite în toate satele în drum spre Episcopie. Ajungând în oraș, episcopul le-a vorbit credincioșilor în Parcul Zăvoi despre îndurarea lui Dumnezeu, Care a trimis ploaie peste holdele câmpiilor și arborii grădinilor, îndemnându-i să stăruie în credință și fapte bune[55].

În mod special, trebuie să notăm cuvântarea ținută la 2 iulie 1904, la Catedrala episcopală, cu prilejul împlinirii a 400 de ani de la trecerea la cele veșnice a voievodului Ștefan cel Mare. Cu aleasă admirație a evidențiat figura viteazului domnitor, pe care poporul l-a numit sfânt pe bună dreptate, „căci el a apărat cu primejdia vieții sale cele mai sfinte bunuri din această lume: moșia și credința, dovadă numeroasele războaie pe care Ștefan Vodă le-a purtat în timpul Domniei sale cu dușmanii pământului și ai neamului nostru, precum și ai creștinătății [...]. După fiecare biruință el alerga la biserică și, îngenunchind înaintea altarului, striga cu cea mai mare umilință: «Tu ai biruit, o, Doamne! Numele Tău fie lăudat!». În urma strălucitei înfrângeri a turcilor la Podul Înalt, lângă Vaslui, el împreună cu toți ostașii săi se supun la un post aspru de patru zile. «Arătatu-s-au Ștefan Vodă, după acel război – zice Cronicarul – plecat cu biruință; de la singur Dumnezeu au numerat că este izbânda. Patru zile nicio mâncare n-au mâncat fără numai pâine cu apă» [...]. Deci Ștefan Vodă este viu, Ștefan Vodă este sfânt pentru faptele sale cele mari, pentru smerenia, dreptatea și credința sa. Numele său e vestit nu numai în țară, ci și departe, peste hotare. Să păstrăm, iubiților, în mintea și inima noastră cu sfințenie pilda strălucită ce ne-a lăsat acest Mare Domn și să ne silim a o urma fiecare în parte în cercul nostru de activitate”[56].

Amintim aici și faptul că în timpul păstoririi lui s-a deschis la Râmnicu Vâlcea o școală de adulți. Cu acest prilej, în ziua de 17 octombrie 1904, a trimis Direcțiunii o telegramă prin care a binecuvântat începutul școlii, urând inițiatorilor succes în luminarea tineretului și povățuirea lui la o viața virtuoasă și muncă onestă, iar, prin acestea, „la adevărata fericire a neamului”[57]. După cum reiese din alte surse, la 23 mai 1905, a participat la înmormântarea boierului Barbu Otetelișanu la Biserica Sfântul Ilie din Craiova. În prezența unei numeroase audiențe, a rostit o cuvântare de mângâiere, prin care a arătat „cât de îndreptățită este durerea adâncă ce simt familia, prietenii și cunoscuții prin pierderea iubitului lor”, apoi a prezentat învățătura despre înviere „ca încurajare și susținere în încercarea grea ce a venit peste ei”. La final, a evocat prin cuvinte calde aspectele luminoase din viața regretatului boier, ca soț duios, bun gospodar și pios creștin[58].

Câteva luni mai târziu, la 6 august, a săvârșit la Catedrala episcopală slujba de sfințire a drapelului Societății funcționarilor publici, secția Râmnicu Vâlcea, adresând membrilor câteva cuvinte, prin care le-a arătat semnificația lui și le-a urat „călduros spor” în tot ceea ce întreprind[59].

O altă cuvântare ce merită a fi menționată a fost ținută în ziua de 15 august, la hramul Bisericii Madona Dudu din Craiova, unde a vorbit credincioșilor despre Maria Clucereasa și soțul ei, Constantin, primii ctitori, și despre

55 „Știri. Procesiuni religioase”, în *CA*, anul III (1904) nr. 7, pp. 70-71.

56 P. G., „Sărbătorirea lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Cuvântarea P. S. Athanasie, Episcopul Râmnicului, ținută la serbarea din Râmnicul Vâlcei”, în *BOR*, anul XXVIII (1904), nr. 4, pp. 453-459; „Cuvântare la serbarea de 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare de P. S. S. Athanasie, Episcopul Râmnicului”, în *CA*, anul III (1904), nr. 7, pp. 65-67; „Știri. 2 iulie la R. Vâlcea”, în *CA*, anul III (1904), nr. 7, p. 71.

57 „Știri”, în *CA*, anul III (1904), nr. 14, p. 152.

58 „Știri. Serviciu funebru”, în *CA*, anul IV (1905), nr. 7, p. 72.

59 „Știri. De la S-ta Episcopie de Râmnic”, în *CA*, anul IV (1905), nr. 10, p. 104.

boierul Gheorghe Hagi, care și-au jertfit averea pentru acest sfânt locaș. În cuvinte simple, dar pline de înțeles, a adus laude epitropilor, care s-au străduit cu multă râvnă ca dorințele celor dintâi fondatori să fie cu prisosință îndeplinite și a îndemnat credincioșii să aibă întotdeauna în inimile lor faptele lăudabile ale acestor creștini darnici, pe care să-i pomenească în rugăciuni, având drept mijlocitoare pe Maica Domnului.

Demn de evocat este și cuvântul rostit în aceiași zi la biserica fostei mănăstiri din satul Segarcea, aflat la 27 km de Craiova. După o scurtă cuvântare de întâmpinare a preotului, ierarhul i-a răspuns „prin cuvinte mișcătoare și pline de înțelepciune, exprimând mai întâi mulțumirea ce simte văzând acest frumos locaș dumnezeiesc atât de bine întreținut", apoi l-a îndemnat, „ca fără preget și cu gândul la marea răsplată a lui Dumnezeu, să lucreze cu drag pentru mântuirea unei așa de mari turme ce i s-a încredințat. Să nu uite niciodată în rugăciunile sale pe toți acei ce s-au ostenit și se ostenesc pentru buna podoabă a acestei case, ci să ceară neîncetat de la Dumnezeu ca să-i aibă sub sfânta lui pază și să caute a fi totdeauna în pace și în bună înțelegere cu toți". Pe enoriași i-a sfătuit „să fie harnici, să asculte de povețele mai-marilor lor, să urmeze la sfânta biserică în duminici și sărbători, luând aminte la cuvintele Sfintei Evanghelii și la învățăturile preotului lor"[60].

Tot în 1905, la 14 septembrie, în prezența autorităților și a unei alese asistențe, a săvârșit în Grădina Zăvoi din Râmnicu Vâlcea slujba de sfințire a apei la punerea pietrei de temelie a localului de băi clădit de Primăria orașului. De aici, a vizitat Expoziția agricolă și de lucru manual a corpului didactic primar rural din Vâlcea, adresând cuvinte de încurajare celor ce au conlucrat la o operă atât de măreață pentru propășirea populației de la țară[61].

Trebuie să reținem însă că Episcopul Atanasie nu a avut parte de o păstorire prea liniștită, tipărindu-se prin ziare și broșuri diferite invective despre persoana sa, care provocau nemulțumiri în rândul păstoriților. În urma apariției unor pamflete denigratoare, în anul 1905, a fost nevoit să răspundă ofenselor chiar în ziua de Crăciun, spunând de la Palatul episcopal: „De opt ani de zile, de când păstoresc Eparhia Râmnicului, am căutat să împlinesc după putere datoria serviciului de păstor sufletesc pe care Dumnezeu și voința națiunii mi l-au încredințat. Activitatea mea în acest sens stă tuturor de față și deci chibzuiască oricine ce crezământ să pot da nălucirilor unor suflete bolnave, care se ventilează în acea publicație anonimă"[62].

60 „Sărbătoarea hramului bisericii «Maica Domnului» de la Dud, din Craiova, și vizita canonică la Segarcea", în *CA*, anul IV (1905), nr. 10, pp. 101-103.

61 „Știri. De la S-ta Episcopie de Râmnic", în *CA*, anul III (1905), nr. 12, pp. 127-128.

62 „Știri. De la S-ta Episcopie de Râmnic", în *CA*, anul IV (1906), nr. 18, p. 184; „Acte oficiale. Sumarele Ședințelor Sfântului Sinod", în *BOR*, anul XXXV (1911), nr. 5-6, p. 505 Pamfletele se numeau „Țacherlin" și „Omagiu unui Înalt Prelat".

Deoarece în Râmnicu Vâlcea se răspândiseră prin poștă numeroase broșuri de la București cu injurii josnice la adresa sa, care au stârnit indignare printre credincioși, întâistătătorul a răspuns din nou acuzațiilor de Anul Nou, rugându-se pentru cei ce au găsit de cuviință să-i pateze numele: „De opt ani de zile, de când din mila lui Dumnezeu am fost chemat la acest străvechi scaun episcopal am spus atât în Senat, cât și în Sfântul Sinod pe față cuvântul meu în chestiuni care interesau Biserica și instituțiile ei. Această atitudine a provocat nemulțumiri, dar martor îmi este Dumnezeu că nu m-am gândit la altceva decât la a-mi îndeplini datoria așa cum am înțeles eu că cer obligațiile serviciului meu de păstor duhovnicesc. Aceluia sau acelora care au găsit de cuviință ca pe calea anonimatului să se azvârle ca păsările de pradă din timpul nopții și să-mi sfâșie fără milă cinstea și numele meu bun, pe care o activitate pastorală cunoscută tuturor și dragostea iubiților mei fii duhovnicești din această păzită de Dumnezeu Eparhie le-au zidit pe temelie tare, nu le voi adresa cuvinte grele de mustrare, ci în minte stându-mi cuvintele Sfântului Apostol Petru din întâia sa sobornicească carte, care zice: «iar la sfârșit toți să fiți cu un gând milostiv, iubitori de frați, îndurători, blânzi și smeriți. Nerăsplătind rău pentru rău sau ocară pentru ocară, ci, împotrivă, binecuvântând» (1 Petru III, 8), îi binecuvântez și mă rog lui Dumnezeu înaintea voastră, ca și în taina cugetului meu, ca să-i miluiască cu darurile sale cele bogate, ca așa, din întunecimea rătăcirilor, să-i întoarcă în calea luminată a cuvântului adevărului Său”[63].

În aceste împrejurări, la 18 decembrie 1905, profesorul Ștefan Saghin de la Facultatea de Teologie din Cernăuți, condamnând acel „pamflet necalificabil”, a trimis arhiereului o scrisoare, prin care își exprima admirația pentru întreaga lui activitate, nădăjduind că se vor găsi bărbați de valoare, care vor ști să condamne și să îndepărteze acest curent frivol: „am avut onoarea de a vă cunoaște de un bărbat deștept și zelos, care urmărește ținta sa cu mijloacele cele mai alese și cu multă seriozitate. Prin publicațiile de valoare de până acum v-ați întemeiat în literatura noastră teologică un nume frumos și respectat. Ca Episcop eparhial, după cât pot eu înțelege și urmări lucrul, V-ați dat și Vă dați cea mai mare silință pentru prosperarea Bisericii încrezute păstoriei Preasfinției Voastre. La orice întreprindere în folosul Bisericii și al neamului românesc Preasfinția Voastră puneți umărul și contribuiți cu obolul. Având această convingere despre calitățile personale și despre activitatea rodnică a Preasfinției Voastre, am fost foarte surprins când am primit chiar ieri de la București o broșură întitulată: «Omagiu unui Înalt Prelat de un preapios și bun creștin». Am citit-o cu atenție. Am putut les-

63 „Știri. De la S-ta Episcopie de Râmnic”, în *CA*, anul IV (1906), nr. 19, pp. 199-200.

ne cunoaște că stimata persoană a Preasfinției Voastre formează obiectul celor mai necalificabile și mai murdare invective [...]. În cercurile noastre broșura aceasta a stârnit indignare justă, cu atât mai mult cu cât Preasfinția Voastră ați fost unul din cei mai buni teologi din Regat la facultatea noastră"[64].

O altă mărturie de susținere împotriva acelora care, sub masca anonimatului, au împărțit broșuri denigratoare o constituie adresa prezentată la 1 ianuarie 1906 de delegația din Râmnicu Vâlcea, compusă din parlamentari, funcționari superiori, magistrați etc., din care redăm aceste rânduri: „Dragostea noastră vă este asigurată. Sigur, dar, că ați câștigat prin conduita și faptele voastre iubirea și stima acelora pe care îi păstoriți; puteți dispreţui pe aceia ce încearcă a batjocori și calomnia fără să-și dea seama că prin aceasta chiar vă câștigă și mai mult inimile devotaților voștri fii sufletești"[65].

Din izvoarele vremii constatăm că la 6 ianuarie 1908, după slujba de Bobotează, vlădica a luat parte alături de tot clerul de la Episcopie și din Râmnicu Vâlcea la procesiunea religioasă de la biserica filială *Cuvioasa Parascheva*, parohia *Toți Sfinții*, în prezența unui număr însemnat de credincioși, a autorităților civile și militare și a unui detașament de trupă din Regimentul 2 Vâlcea, cu drapelul[66]. În același an, la 30 august, comemorându-se cucerirea Griviței, a săvârșit un parastas pentru ostașii căzuți în Războiul de independență, înconjurat de clerul catedralei și de autoritățile civile și militare. După defilare, cei prezenți au iscălit la Palatul episcopal o telegramă către rege, prin care preoții și oamenii de seamă din Vâlcea și-au reînnoit adânca lor recunoștință și supunere[67].

În sfârșit, se cuvine să notăm că la 26 octombrie 1908 a fost invitat să sfințească steagul societății *Frăția* din Craiova, înființată în acel an, întrucât „urmărește cu viu interes mișcările de această natură și contribuie în bună măsură cu ajutoare materiale la propășirea unor astfel de societăți". La finalul Sfintei Liturghii, săvârșită la biserica *Madona Dudu*, a invocat harul divin, apoi a împărtășit câteva gânduri, spunând, printre altele: „Multe sunt necazurile vieții și de aceea a lăsat Dumnezeu ca să pună la încercare dragostea. Unii sunt mai puternici și mai avuți, alții – mai slabi și lipsiți. De ce aceste deosebiri? Ca cel tare să ajute pe cel slab, cel învățat pe cel neînvățat, cel bogat să fie cu inima și cu brațele deschise spre cel sărac"[68].

De un real interes este și corespondența pe care a avut-o în permanență cu protopopii de județe și cu preoții de mir, pe care îi îndruma să aibă o bună rânduială în biserică și să vegheze la viața religios-morală a enoriașilor lor. Așa se explică anumite circulare, prin care combătea lenea, beția, concubinajul, mărturia mincinoasă și alte păcate ale timpului, care nu duceau la propășirea spirituală, culturală și economică a credincioșilor. În acest context, notăm un ordin circular, trimis la 12 martie 1900, prin care îndemna protopopii să le vorbească preoților despre concubinaj și lupta împotriva acestui rău, ce contribuie la scăderea populației: „Veți da instrucțiuni preoților să lupte contra viciului acestuia și îi veți obliga, după ce ei vă vor raporta pe cei nesupuși, să nu meargă la casele concubinilor nici

64 *Apărarea Mitropolitului Athanasie rostită înaintea Sf. Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe*, Tipografia Gutenberg, Jospeh Göbl, București, 1911, pp. 156-157.

65 *Apărarea Mitropolitului Athanasie...*, p. 38.

66 „Știri. De la Sf. Episcopie de Râmnic", în *CA*, anul VI (1908), nr. 19, p. 169; „Știri. La 6 ianuarie", în *CA*, anul (1906), nr. 19, p. 200.

67 „Știri", în *CA*, anul VII (1908), nr. 11, p. 132.

68 „Știri. Sfințirea steagului societății « Frăția» din Craiova, în *CA*, anul VII (1908), nr. 15, pp. 179-180.

cu botez, nici cu icoana la ajunuri, să nu-i primească la botez ca naşi sau la cununii, să nu le sfinţească prinoasele, să nu le facă, în caz de boală, Sfântul Maslu şi să îi avizeze la orice ocazie să intre în rândul adevăraţilor creştini, cununându-se legiuit, căci nu se ştie sfârşitul fiecăruia şi vai de acela pe care îl va afla cufundat în vreun viciu”[69].

În urma dezbaterilor din Sfântul Sinod cu privire la folosinţa pământurilor bisericeşti (art. 7 din legea Cassei Bisericii şi art. 84, 95 din regulamentul respectiv), Episcopia Râmnicului a dat ordinul explicativ nr. 1.406/1902, prin care personalul parohiei să poată beneficia de 17 pogoane de pământ, dacă biserica a primit după Legea rurală din 1864, iar restul să fie dat în folosul Cassei Bisericii[70]. Văzând abuzul cu lumânări din ceară necurată prin bisericile eparhiei, la 8 noiembrie 1902, Vlădica Atanasie le transmite preoţilor câteva măsuri: să întrebuinţeze doar lumânări din ceară curată de albine, să nu le mai primească pe cele aduse de credincioşi decât dacă au aplicată pe ele marca fabricii, să le scoată din uz pe acelea care nu sunt din ceară curată, chiar dacă sunt ştampilate, şi să le predea autorităţilor pentru urmărirea falsificatorilor, şi să observe cu strictеţe aceste dispoziţii pentru a nu „cădea sub grea răspundere”[71].

O altă circulară care merită să fie menţionată este cea din 7 decembrie 1902, prin care le cere preoţilor să se îngrijească de curăţenia şi buna stare a locaşurilor de cult, pentru a trezi în sufletele credincioşilor care se adună de Crăciun la biserică atât evlavia pentru cele sfinte, cât şi iubirea de curăţenie şi de bună rânduială în viaţa zilnică. Astfel, le transmite protopopilor că „preoţii şi toţi slujitorii Bisericii sunt datori a fi nu numai ei împodobiţi şi de cinstire vrednici, ci a-şi avea împodobită şi biserica în care slujesc, a păzi cu bună cuviinţă toate veşmintele şi vasele sfinte cu care ierurghisesc. Îndeosebi preoţii au datoria neapărată a păzi cu multă podoabă şi curăţenie Sf. Altar, adesea curăţindu-l şi împodobindu-l; a îmbrăca Sf. Masă, scaun a lui Dumnezeu fiind, cu pânzeturi şi acoperăminte curate. Asupra Sfintei Mese nimic alta a pune, fără numai cutia cu Sf. Taine de peste an, care se cade a fi de un metal mai preţios, închipuind pe Însuşi Hristos – Împăratul pe scaun; apoi Sf. Antimis, Sf. Evanghelie, cartea Liturghier şi sfeşnicul cu lumini. Singure acestea se cuvine a fi deasupra Sf. Mese, iar sfinţitele veşminte preoţeşti nu se cuvine a sta pe Sf. Masă, nici cutia cu tămâie, nici altceva. Preoţii sunt datori încă a nu lăsa pe mireni să intre în Sf. Altar, afară de cântăreţi şi

69 „Ordin circular al Sfintei Episcopii Râmnicul – Noul Severin către P.C. Protoiereii de judeţe”, în *CA*, anul I (1903), nr. 22, pp. 169-170.

70 „Ştiri”, în *CA*, anul I (1902), nr. 5, p. 40.

71 „Ordin circular al P. S. Episcop către Prea Cucernicii Protoierei din Eparhia Râmnicul – Noul Severin”, în *CA*, anul I (1902), nr. 15, p. 113.

ceilalți slujitori bisericești, care au anume binecuvântare, și chiar aceștia să intre numai pentru trebuința sfintelor slujbe și cu toată cucernicia. De asemenea, a nu lăsa să bage în Sf. Altar cărnuri ce aduc creștinii la Paști, căci oprește aceasta strict canonul 99 al Sf. al 6-lea sobor ecumenic, nici a lăsa să bage în Sf. Altar colacii ce aduc credincioșii la sf. sărbători, ci să stea afară, la loc deosebit. În Sfântul Altar să primească numai prescurile ce trebuiesc pentru dumnezeiasca slujbă, căci cele ce se bagă în Altar nu e iertat a se mânca cu fierturi sau cu alte bucate de obște pe la case, după can. 5 a lui Nicolae, patriarhul Constantinopolului. Cu astfel de podoabă și curățție se cuvine a păzi preoții Sf. Altar, căci el însemnează partea cea mai dinlăuntru a catapetesmei, ce se numește, după Scriptură, Sfânta Sfintelor și strălucirea cea mai presus de ceruri a Împăratului slavei, Dumnezeu. Preoții și ceilalți slujitori bisericești sunt încă datori a păzi toată biserica împodobită și curată, a o îngriji adesea și a o mătura atât pe jos, cât și candelele și făcliile, sfeșnicele, analoagele, iconostasele, stranele și pereții, de vreme ce este Biserica Dumnezeului celui viu, precum zice Marele Apostol Pavel, și cort ceresc, întru care locuiește și umblă Dumnezeu, după cuvântul Sf. Gherman, fără a mai vorbi despre folosul acestor măsuri pentru sănătatea tuturor celor ce vin la Biserică. Preoții mai sunt datori a nu săvârși sfânta slujbă pe antimise sparte sau cârpite, cu potire și discuri prea vechi și găurite, sau cu acoperăminte rupte și terfelite, sau cu bureți de tot stricați, sau cu veșminte necurate și rupte. Slujitorii bisericești care vor împodobi și îngriji astfel biserica lui Dumnezeu se vor învrednici de binecuvântarea ce zice: «Sfințește Dumnezeu pe cei ce iubesc podoaba Casei Sale»; iar dacă, dimpotrivă (ceea ce să nu fie!), se vor lenevi și nu vor curăți adesea toată biserica și nu se vor îngriji a împodobi toate sfintele vase și veșminte, și acoperămintele Sfântului Potir și Disc, amintească-și de blestemul profetului Ieremia asupra celor ce fac sfintele slujbe ale lui Dumnezeu cu lene. Deci, Preacucernicia Ta, ținând seamă de toate acestea cu ocazia inspecțiilor, îmi vei raporta pe preoții harnici, care împodobesc astfel locașul lui Dumnezeu și sfintele lucruri din el, precum și pe cei ce s-ar lenevi și n-ar păzi împodobirea și buna rânduială în Biserică, pe cei dintâi spre a fi înaintați și cinstiți cu ranguri bisericești, iar pe cei din urmă spre a-i mustra și canonisi cu cuvenite certări, ca să se îndrepte”[72].

La inițiativa Ministrului Cultelor, a dat ordinul nr. 3.037/1902, prin care îndemna preoții eparhiei să sprijine medicii și alți agenți sanitari pentru stingerea epidemiilor, sfătuind pe enoriași să respecte cu strictețe prescripțiile de dezinfectare recomandate în astfel de cazuri și să nu mai sărute morții, nici să participe la priveghi sau la pomeni. Prin ordinele nr. 2.955 și 3.006, a dispus ca viitori preoți „să nu servească la parohiile unde sunt numiți parohi până ce nu vor fi instalați potrivit prevederilor articolelor 49 și 50 din regulamentul aplicator al legii clerului mirean. De asemenea, se prescrie prin aceste ordine și modul cum să urmeze instalarea noilor parohi, atât în privința ceremoniei din biserică, cât și a predării zestrei parohiale”. Cu privire la candidații la preoție, ierarhul a hotărât să fie examinați de o comisie instituită la Episcopie în acest scop, „spre a se putea vedea dacă sunt cunoscători cu serviciul bisericesc de la strană și ai lucrărilor sfințite preoțești de la altar

72 „Ordin circular al P. S. Episcop D.D. Athanasie către P. C. Protoierei din Eparhia Râmnicul – Noul Severin”, în *CA*, anul I (1902), nr. 17, pp. 129-130.

și din popor. Cei ce se vor găsi că nu posedă asemenea cunoștințe vor fi amânați pentru un alt termen, care în niciun caz nu poate fi mai scurt de o lună de zile".[73]

Văzând că sătenii nu înțeleg obligativitatea învățământului primar, acuzând învățătorii că dau amenzi pentru neparticiparea la ore, episcopul a dat ordinul nr. 95/1903, prin care transmitea preoților să citească lucrarea *Înștiințare pentru obștea locuitorilor din sate*, tipărită de Ministerul Instrucțiunii în 1902, și să vorbească enoriașilor despre foloasele acestei legi: „Preoții să le arate sătenilor că nu trebuie să urască pe învățător fiindcă îi amendează, deoarece el nu este decât un aplicator al legii, și apoi pe învățător să-l urască, care este unul dintre voitorii de bine ai lor, fiindcă luminează mintea copiilor lor și o îmbogățește cu cunoștințe frumoase și folositoare. Cu multă stăruință preoții să explice că cultura minții este pentru om o datorie atât de mare, încât să poată zice că în ea stă adevărata mântuire sufletească, căci după cum neîngrijirea de trup aduce moarte, tot asemenea și neîngrijirea de cele trebuincioase pentru cultivarea minții aduce o moarte mai rea decât cea trupească, fiindcă rămâne omul neștiutor de carte, fără niciun povățuitor în viață, expus la orice fel de fărădelegi și alte scăderi sufletești"[74].

Printr-un alt ordin circular, dat la 31 ianuarie 1903, se prevedea ca păstorii de suflete, pe lângă administrarea tainelor lui Dumnezeu credincioșilor, să citească literatură bisericească sau cu un conținut variat, pentru a da răspunsurile cuvenite celor ce au nedumeriri. Pentru a pune în aplicare Legea clerului mirean din 1893, care stabilea, între altele, ca fiecare parohie să aibă propria bibliotecă, iar preoții să trimită protopopului, din trei în trei ani, lista de cărți ce se află în ea, le cere acestora să verifice unde s-au înființat și să îndemne slujitorii Bisericii să aplice această dispoziție în cel mai scurt timp, iar epitropiile cu mijloace provenite din donații testamentare să prevadă în bugete o sumă care să se folosească la procurarea de cărți pentru bibliotecă[75].

Dorind să-și îndrume turma duhovnicească spre biserică, în 1903, a dat ordinele nr. 215 și 216, prin care a cerut să se înființeze la toate sfintele locașuri o condică de prezență, în care să se treacă la fiecare serviciu divin cei care participă, în special fruntașii comunității și autoritățile din comună. Printr-un al ordin cu nr. 315, dat în același an, s-au clarificat serviciile religioase la cele trei cimitire: Sineasca, Ungureni și Dorobanția din

73 „Știri. Dispoziții administrative", în *CA*, anul I (1902), nr. 17, p. 136.

74 „Știri. Ordinul circular nr. 95/1903 al Sfintei Episcopii Râmnic – Noul Severin către P.C. Protoiereii de județe", în *CA*, anul II (1903), nr. 20, p. 159.

75 „Ordin circular al sfintei Episcopii Râmnic – Noul Severin către P.C. Protoierei din eparhie", în *CA*, anul I (1903), nr. 21, p. 161.

Craiova, astfel încât toți preoții din apropierea lor să participe, și s-au dat cuvenitele dispoziții pentru încasarea și împărțirea veniturilor. În urma mijlocirii Ministerului Cultelor, s-a luat o nouă măsură prin ordinul nr. 355, care prevedea ca, în prima zi a lunii, preoții să săvârșească sfințirea apei cu o jumătate de oră înainte de începerea lecțiilor de după-amiază, ca să poată lua parte și învățătorii cu școlarii[76].

Pentru a opri mărturia mincinoasă în fața judecătorilor, a dat ordinul circular nr. 255/903, prin care punea în vedere preoților să sfătuiască enoriașii să nu depună mărturie pentru oricine și oriunde, ca să nu vină asupra lor necazuri din cauza unor câștiguri necuvenite. Dacă nu vor putea reveni de la calea pierzaniei sufletești, „atunci la cei ce au depus un jurământ mincinos și la cei ce l-au corupt să înceteze a merge cu serviciile religioase, în casele lor, până la a lor pocăință, adică până când vor dovedi și cu fapta că sunt creștini adevărați, următori ai legii Domnului nostru Iisus Hristos”[77].

Nu trebuie să neglijăm ordinul circular nr. 534/903, prin care oprește protoiereii de la a mai primi de pe la parohii diferite cărți, liste de abonamente, subscripții, bilete de loterii etc., și de a mai convoca preoții în conferințe pe baza unor invitații venite de la persoane străine de administrația bisericească[78]. La fel de interesantă este dispoziția nr. 871, dată protoiereului de Vâlcea, prin care s-au luat mai multe măsuri: „a) La Crăciun se va săvârși serviciul dumnezeiesc după orarul din program, căci săvârșirea lui între orele de noapte este străin; b) Preoții vor umbla cu ajunul numai în epitrahil; c) Serviciul Sfintei Învieri va începe fix sâmbătă noaptea, ora 12; d) Se oprește cu desăvârșire la bisericile din oraș și a cimitirului purtarea S-tului epitaf pe la morminte și citirea de ectenii pentru morți”. Prin ordinul nr. 895, a hotărât să nu se mai aprobe sfințiri de biserici, dacă nu se vor înainta, pe lângă referatul mijlocitor al protopopului, acte formale, care să ateste că biserica nu are nicio datorie ori că s-a ajuns pentru stingerea ei la o învoială legală[79]. De reținut și ordinul nr. 1.514, prin care a dispus a se declara posturile de cântăreți vacante atunci când titularii sunt chemați sub drapel pentru a satisface serviciul militar, și ordinul nr. 1.561, prin care a cerut să nu se mai aprobe niciun transfer la parohi până când nu se va dovedi formal că nu au datorii la foștii enoriași[80].

Potrivit hotărârii Sfântului Sinod, Episcopia Râmnicului a luat măsura de a nu mai fi primiți la hirotonie „acei dintre candidați care nu vor avea etatea de 21 de ani împliniți”. De asemenea, printr-un ordin din 1903, a pus

76 „Știri. Dispoziții administrative”, în *CA*, anul I (1903), nr. 21, pp. 167.

77 „Știri. Ordin circular”, în *CA*, anul I (1903), nr. 21, p. 166.

78 „Știri”, în *CA*, anul I (1903), nr. 23, p. 184.

79 „Știri. Dispoziții chiriarhale”, în *CA*, anul II (1903), nr. 2, p. 15.

80 „Știri. Dispoziții administrative ale Sfintei Episcopii de Râmnic”, în *CA*, anul II (1903), nr. 6, p. 48.

în vedere superiorilor din mănăstiri a nu mai primi, nici recomanda pe cei doritori de a îmbrățișa schima monahală, „care vor fi lipsiți de știința de carte și nici vor cunoaște vreun meșteșug potrivit fețelor bisericești”.[81]

După cum se arată în revista *Cuvântul Adevărului* din 1 ianuarie 1904, Centrul eparhial a dat noi ordine, prin care se atrăgea atenția „asupra unui obicei rău, ce pe alocurea se practică la umblarea cu steaua, anume introducerea de cântări și înfățișări teatrale scandaloase și imorale, invitându-i ca să oblige pe preoți ca să dea copiilor din vreme cântece vechi de stea, pe care să le învețe, și totodată să-i controleze dacă nu învață alte cântece. Pe de altă parte, tot preoții vor sfătui pe credincioși să nu primească pe acei copii care nu vor cânta acele cântece morale și ziditoare, ci altele”.[82]

Pentru candidații la preoție, episcopul dispunea la 15 februarie 1904 să fie examinați din cunoștințele cu privire la ritual, aflate în programa publicată în 1902, dar și în privința modului în care predică. Prin urmare, li se punea la dispoziție textul Bibliei timp de o oră, sub supravegherea unui membru al comisiei, și, după ce meditau asupra lui, însemnând pe o foaie ideile principale, rosteau pe dinafară predica în fața comisiei. Cei care obțineau media peste 7.50 erau hirotoniți la fiecare vacanță legală, în ordinea clasificării, iar ceilalți erau amânați pentru alte concursuri, după ce toți cei care au reușit inițial erau hirotoniți.[83]

În urma mijlocirii Președintelui Academiei Române, prin adresa nr. II/7122, s-a dispus la 15 iulie 1904 ca toate oficiile bisericești – protoierii, parohii etc. – să întrebuințeze în corespondența oficială regulile ortografice admise de înaltul for cultural în sesiunea generală din acel an. Prin ordinul nr. 1.477, Episcopia a cerut protopopilor ca recomandările în posturile vacante să fie însoțite de următoarele informații despre candidați: numele și prenumele; postul în care cere a fi numit; în ce an s-a născut; în ce an s-a hirotonit și anume biserica (dacă este preot); studiile; de la care biserică este adus (în caz de transfer); ce pedeapsă a avut și în ce an. Dacă rapoartele nu conțineau aceste date, atunci ele se refuzau.[84]

De notat că în multe situații preoții trebuiau să se implice și în probleme de natură socială și culturală. Astfel, la 15 august 1904, vlădica îndemna clerul să ia parte în comisiile instituite de Ministrul de Finanțe pentru a împărți la țărani porumb.[85] Printr-o nouă circulară, emisă în același an, la 15 decembrie, către protoierei, recomanda lucrarea *Patruzeci de predici populare*, scrisă de protosinghelul Iuliu Scriban, superiorul capelei române din Baden-

81 „Știri”, în *CA*, anul I (1903), nr. 24, p. 191.

82 „Știri”, în *CA*, anul II (1903), nr. 18, p. 144.

83 „Știri și diverse. Pentru candidații la preoție”, în *CA*, anul II (1904), nr. 21, p. 168.

84 „Știri”, în *CA*, anul III (1904), nr. 7, p. 71.

85 „Știri”, în *CA*, anul III (1904), nr. 10, p. 104.

Baden, cu îndemnul stăruitor de a o răspândi cât mai mult printre preoți.[86]

Prin ordinul circular nr. 684/907, Sfânta Episcopie a solicitat protopopilor de județe, în urma mijlocirii Ministrului Cultelor, să pună în vedere tuturor preoților, în legătură cu mișcările de la sate, să fie apostoli ai păcii și să stăruie pe lângă enoriașii lor să se ferească de instigatori, îndemnându-i a nu tulbura ordinea prin agitații nefolositoare, care zdruncină siguranța publică[87].

Tot aici este bine să amintim ordinul nr. 1.616/1907, prin care a invitat protoiereii să pună în vedere tuturor preoților că le este interzis de a mai cere taxe mai mari decât cele fixate prin art. 355 din regulamentul aplicator al Legii clerului mirean, modificat prin decretul regal nr. 2.400[88].

Nu mai puțin însemnat este ordinul nr. 4.135, din 31 decembrie 1907, prin care le solicita protoiereilor să dea tot concursul necesar colportorilor Societății cooperative Librăria Națională din București, care cutreierau țara pentru a duce în parohii imagini sfinte sau cărți moralizatoare, menite să înlocuiască icoanele de proveniență străină și cărțile cu un cuprins primejdios, pe care le răspândeau cei interesați numai de câștig. Un alt ordin cu nr. 4.136, dat în aceeași zi, prevedea ca preoții să procure pentru bibliotecile parohiale *Mărturisirea ortodoxă* și *Noul Testament*, editate la Tipografia Cărților Bisericești, spre a le avea la îndemână pentru fiecare creștin. Pentru executarea acestei dispoziții, cu ocazia inspecțiilor, protoiereii scriau în procesele verbale câte cărți s-au cumpărat și la câți creștini s-au desfăcut ori dat pentru citire, ca astfel, cunoscându-se preoții neglijenți, să se poată lua măsuri disciplinare[89].

Pe lângă aceste circulare, merită amintită o scrisoare, trimisă către protoiereii din județele Gorj, Mehedinți, Dolj și Vâlcea la 1 septembrie 1904, prin care își exprima mulțumirea pentru ospitalitatea cu care a fost primit în inspecția din luna august, dar le prezenta și lipsurile sesizate la unele biserici: „luați cuvenitele măsuri ca toate sfintele locașuri să fie întreținute în bună stare și curățenie atât pe din afară, cât și pe dinăuntru, să se înzestreze cu trebuincioasele odoare, sfinte vase, veșminte și cărți, să se înlăture lumânările false de prin biserici, iar spre întâmpinarea cheltuielilor cerute de aceste îmbunătățiri, cel puțin în parte să stăruiți a se trece în bugetul comunal și a se aproba de onor. administrația județeană întreaga sumă prevăzută în legea clerului pentru întreținerea bisericilor, apoi să căutați a se ține în regulă registrele parohiale de botezați, căsătoriți și răposați, pentru ca în tot momentul să se poată ști raportul între nașteri și decese, de asemenea registrele de frecventare a bisericii și cele de cancelarie și contabilitate. […] Vă îndemn însă ca la fiecare ocazie să continuați a da cucernicilor preoți și celorlalți slujitori bisericești sfaturile ce ați auzit de la mine în această inspecție, de a face slujba la biserică și în parohie cu credință și cu frică de Dumnezeu, precum și la timpul cuvenit, a vieții în pace și dragoste unii cu alții, a se face pildă credincioșilor cu cuvântul și cu purtarea, a lucra după putință și în bună înțelegere cu d-nii învățători la cercurile culturale pentru îmbunătățirea traiului moral și material al sătenilor, a învăța cu toată râvna pe enoriași să

86 „Știri", în *CA*, anul III (1904), nr. 17, p. 184.

87 „Știri", în *CA*, anul V (1907), nr. 23, p. 184.

88 „Știri", în *CA*, anul VI (1907), nr. 5-6, p. 48 Este vorba despre veniturile epitrahilului, deosebit de salariul fixat prin lege. De pildă, pentru un botez: 2 lei, pentru o cununie: 3 lei,pentru o înmormântare: 3 lei, pentru un maslu: 1 leu, pentru un parastas cu slujbă: 3 lei.

89 „Știri. Dispoziții chiriarhale", în *CA*, anul VI (1908), nr. 19, p. 169.

cinstească după cuviință sărbătorile, și anume cele stabilite de Sf. Sinod, iar sărbătorile păgânești și superstițioase să nu se ție, căci acestea sunt numai pierdere de vreme, a-i îndemna la muncă cinstită și la economie, ca în timp de lipsă, cum e anul acesta, să nu aștepte porumb de la stat, ci să aibă cu ce-și cumpăra ei singuri, a nu trăi în concubinaj, a nu umbla prin judecăți și a fugi de beție, mai ales acum, în timpul toamnei, când obișnuiesc a face țuică în loc de a-și usca prunele pentru mâncare și pentru vânzare, în cuptoare, ca cel făcut de dl. Barbu Otetelișanu din Vâlcea, a-și ține casele curate, a avea îmbrăcăminte curată și a se hrăni în posturi mai ales cu fasole, mazăre, linte, cartofi, care sunt foarte hrănitoare, și de aceea să-i povățuiască a-și semăna fiecare în grădina sa, pe lângă zarzavatul trebuitor, și aceste legume, ca să nu fie siliți a le cumpăra; boalele ce bântuie printre săteni provin în mare parte din necurățenie și din hrana rea [...]; a-i sfătui cu toată stăruința să-și crească copiii în frica Domnului, să-i dea la școală, să îi ducă la biserică regulat, în duminici și sărbători, căci la biserică învață a fi temători de Dumnezeu, Cel ce vede și știe toate, și a se feri de la rău, a păzi poruncile evanghelice și legile cetățenești, a cinsti pe cei mai mari, ca părinții, preoții și învățătorii, a se supune autorității comunale, județene [...]; a fi blânzi, pașnici, miloși și primitori de străini, a mângâia pe cei ce suferă, a se feri de jurământul strâmb, de mărturie mincinoasă, de atingerea lucrului străin, a casei, cinstei și vieții altuia; a trăi soții cu soțiile lor în unire și bună înțelegere, căci numai așa pot să-și întemeieze gospodăria[...]”[90].

90 „Scrisoarea P. S. Episcop Atanasie către Preacucernicii Protoierei de Gorj, Mehedinți, Dolj și Vâlcea”, în *CA*, anul III (1904), nr. 10, pp. 97-98.